

Wikkel N°950 Museum van de Speelkaart

Een kaartspel werd vroeger in een papieren omslag of wikkel verpakt. Speelkaarten versleten bij gebruik maar de wikkel sneuvelde meestal als eerste. Vandaar dat oudere omslagen, ondanks hun grote oplagen, erg zeldzaam zijn. Wikkels bestaan in vele soorten en kwaliteiten, gewone spellen moesten het met een ordinaire versie doen, af en toe maakten kaartenmakers ware grafische juweeltjes. In Turnhout zijn wikkels vaak anoniem of enkel voorzien van de naam van de klant, niet de producent. Deze wikkel is wat dat betreft uitzonderlijker. De speler wordt niet in het ongewisse gelaten, de maker is de firma A. van Genechten en het wapen van de stad staat er liefst vijf keer op.

Nog uitzonderlijker is het gezicht op de fabriek. Briefhoofden pronken wel vaker met panoramische gezichten van bedrijven, speelkaartenwikkels niet. De omslag toont het bedrijf zoals het er aan het einde van de 19de eeuw uitzag. De gebouwen liggen aan "den Dijk", de huidige Merodelei, aan wat toen nog de rand van de stadskern was. Het complex aan de straatkant is gebouwd volgens de 19de-eeuwse principes. Een fabriek oogde soms meer als een uit de kluiten gewassen villa - ronde zolderramen en hekwerk inbegrepen - dan de zakelijke en saaie constructies in beton die de 20ste eeuw kenmerken.

Het oorspronkelijke gebouw van omstreeks 1860 bevindt zich vooraan links langs de straatkant. Het is symmetrisch opgevat met aan beide uiteinden bovenaan een driehoekige gevel en dak en met centraal een gebogen gevel en dak. Maar intussen is de fabriek fors uitgebreid, met een extra uitbouw aan de straat (rechts) en verschillende vleugels achteraan. Deze situatie zal op 29 september 1902 dramatisch veranderen wanneer een gigantische vuurzee de firma Van Genechten verwoest. De schade is enorm en wordt geraamd op 250 tot 300.000 frank.

Van Genechten is een van de grote Turnhoutse drukkerijen en speelkaartenmakers, wat alleen al blijkt uit de omvang van de gebouwen. Uiteraard roken alle schoorstenen want de firma is in volle bedrijvigheid. Op het binnenplein bevindt zich iets wat er uitziet als een gashouder. De kelders liggen niet volledig ondergronds, zodat het gelijkvloers een eind boven het straatniveau uitkomt. Dat vergemakkelijkt het laden en lossen. Een voerman of voiturier vertrekt met paard en kar. Het meeste Turnhoutse drukwerk verlaat de fabriek op deze wijze en gaat dan verder per spoor of vanuit de Antwerpse haven per boot. Links achter de fabriek verlaat een stoomtrein de stad. Het bevond zich ter hoogte van de huidige goederenloodsen, dicht bij de "Hollandse schuif". Een tweede station wordt in 1896 meer naar het zuiden opgericht. Het is dit gebouw dat nog steeds dienst doet.

Deze omslag geeft een exemplarische kijk op de ontwikkelingen: de oprukkende industrie neemt de groene stadsrand in, rokende schoorstenen verraden de inzet van stoommachines, kaarten verlaten de fabriek per kar en spoor, Turnhout groeit uit tot wereldspeler. De viertalige sluitband, waarmee de omslag werd dicht gekleefd, geeft overigens aan dat het spel voor export naar het Ottomaanse Rijk is bestemd.

Tekst: Filip Cremers

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

gegevens :

Wikkel en sluitband voor een kaartspel, "N° 950",
Antoon van Genechten, Turnhout, ca. 1885-1895,
lithografie, 165 x 170 mm, sluitband: 59 x 130 mm

Inventaris :

Nationaal Museum van de Speelkaart
Druivenstraat 18, B-2300 Turnhout

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, doorklikken naar Object van de Maand) Op deze website vindt u ook meer informatie over TRAM 41 en zijn verschillende componenten.

Contact: TRAM 41 - Stadhuis, Grote Markt 1, B - 2300 Turnhout
Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Francis Stijnen, Tielendijk 53, 2300 Turnhout, +32 14 44 33 11

